Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Lateinisch-deutsche Sammelhandschrift des Heinrich Otter - Cod. St. Blasien 77

Schera, Heinrich Otter de

[Italien, Konstanz], [1439-1442]

Tractatus (Sermo?). "[N]oe primum altare constituisse domino et deinde Abraham Ysaac et Yacob ... - ad quem domum ipse nos perducat, qui ...", mit ausführlicher Allegorese des Kirchenbaus; ...

urn:nbn:de:bsz:31-51901

Visual Library

ỹ ſetAt iuſtatera · demoneſq ex vna pte ⁊ anglos
ex altera p̄eq aēa litigantes Cumq3 dicent de-
mones ipm illig eſſe ꝑtīape bonitatꝰ reſpondet
Angli q ante duos dies hec no voluntarie ſed ꝑ tēdio
ſe paupi dederit vnū pane Et hijs dictis ſo
ad tōe meliorandi dimitem ꝑ demones anglis re-
linqrunt Cui tande tota q̄ hīut paupibꝰ diſt-
buit ⁊ a ſuo notario ipo ꝑſonalit iubente denarijs
ī ipus ⁊ paupū diſtributis ſgit͛ ꝛc ⁊ vos attedite ·

Sequunt nūc aliq̄ue diffinitōes de dedicatōe eccīa͛
⁊ ſymoi Et q̄lit͛ vetus teſtamentū pfigurabat
templa ⁊ ecīe materiales ⁊ ſpūa Et quid ſignificet
totū fundamētū ſiue edificiū cuiꝰ ecīe Et quid
ſignificent tota ornamēta ptinētia ad diuinū cultū
ſiue ad domus dei ꝛc ut ſubſcript͛ imediate
patebit ī ſcḋo folio · ¶ Sequit͛ nūc typus pfi-
guratus ī veteri teſtamēto de edificatōe eccīa͛ ſiue
temploꝝ noui teſtamenti ꝛc

Noe primū altare conſtituiſſe dn̄o ⁊ de inde Abra-
ham yſaac ⁊ yacob altare edificaſſe ſequitur
q no aliud qua lapides erecti itelligunt͛ ſup quos
ſacrificia mactabant que ſub poſito igne cremā-
bant aliqn ignis de celo deſcendit ⁊ oblatū ſacri-
ficiū conſūpſit Vn̄ chaim frēr ſuū Abel occidit q
ignis Abel ſacrificiū conſūpſit ſuū intactū re-
manſit Hec aūt differentia ē int͛ altare ⁊ ara
Altare dr̄ q̄ſi res alta ul alta ara in qua ſacerdo-
tes incenſum adolebant Ara vero q̄ſi area
i · plana dr̄ ul ab ardore dr̄ eo q in ea ſacrificia
ardebant Ara eciā gcere ꝑ̄ratio dr̄ hec qn vero
dn̄s ꝑplm ſuū liberauit de egypto aduenit ſpeciale
tabernaculm Moyſi ī mōte ſynai oſtendit Ad cuiꝰ
exemplar ſimile fieri precepit Vaſa vero pcioſa
⁊ ſacras veſtes fieri iuſſit altare ad ſacrificiū
Sacerdotes ⁊ leuitas ī miniſteria conſtituit et

Tubas argenteas vel ereas ad convocandum populum fi-
eri statuit. Consummata Moyses secundum ostensionem exemplar
divino opere consummavit et thabernaculum cum gaudio magno
populi dedicavit. Secundo postquam est vetustate consumptum
iussit dominus sibi fieri templum atque cartam regi Da-
vid misit per prophetam in qua erat descriptio qualiter
templum construi debet. Salomon vero filius David templum
mirificum toto orbe famosum dedicavit sicut dominus
in carta imperavit. Altare quoque aureum et vasa quoque pre-
ciosissima et sacras vestes preciosissimas fecit. Sacer-
dotes cantores levitas in ministeria templi distri-
buit prout dominus in brevi precepit. Omnibus vero
rite peractis templum magno cultu dedicavit et ar-
cham in eo locavit. Que quidem utraque ecclesiam
prefiguravit. Tertio forma utriusque populus christianus
ecclesias formavit. Thabernaculum quod populus in mundo
fecit formam mundi tenuit et typum ecclesie ges-
sit catholice que in mundo huius mundi civitate
non manente sed futuram inquirit. Thaberna-
culum secundum mundum erat formatum et elementa et
omne quod in mundo habetur in eo fuit prefiguratum. Que
totus hic mundus factus est dei templum sanguine dedi-
catum Christi Ihesu in universalis ecclesie thabernaculum dei
existens. Deum verum et vivum laudibus iugiter celebrat
et ex thabernaculo templum fieri desiderat. Cuius
thabernaculi una pars dicebat sancta in qua populus sa-
crificabat et est accumulata in qua populus in dilectione
proximi laborabat. Altera pars dicebatur sancta sanctorum
in qua sacerdotes et levite ministrabant et est contempla-
tiva vita in qua religiosorum sinceritas in dilectione
dei celestibus inhabitet. Porro secundum formam thaber-
naculi facimus christianam ecclesiam. Quarto. Sancta sunt anterior
domus ubi populus stat. Sanctuarium vero vel sancta sanctorum ubi
clerus stat. Ministerium vero sacerdotum et levitarum
mutuavit ecclesia in ordine Christi ministrorum vasa et ve-
stes in cultum sacrificiorum convertit clangorem
tubarum transtulit in sonum campanarum. Templum

Templum autem quod populus in presentia tunc pace possidebat
prefert templum glorie de vivis lapidibus in celesti
Jerusalem constructum. In qua etiam perfectiorem pace exultabit.
Hec etiam dividitur in duo quia templum superne curie
in angelorum et hominum differentia distribuitur. In quo
templo altare aureum est Christus gloria sanctorum. In hoc templo
omnes electi sacerdotes et cantores erunt. Ipsi et vasa
preciosa in camino tribulationis examinata ut sol fulge-
bit veste salutis et indumento iustitie splendescent.
A templo itaque quod Salomon fecit etiam ecclesia nomen acce-
pit quia hec quippe domum ecclesie signavit. Ideo etiam — De nominibus ecclesie
vocatur. Ecclesia autem septem vocabulis significatur
quia etiam ipsa septem donis spiritus sancti velut septem columpnis
domus sapientie fulcitur. Ecclesia vero convocatio dicitur quia in ea
populus fidelium ad audienda iudicia dei et ad convivia
ipsi convocatur. Synagoga congregatio dicebatur quia Synagoga
legis velut grex irrationabilium pecorum congregatur.
Ecclesia autem merito convocatio dicitur quia amore spiritus sancti
in una fide convocantur. Hec domus et basilica id est regalis
nuncupatur quia in ea regi regum ministratur. Basileus
namque rex quasi basis laos id est columpna populi dicitur quia
eius regimine fulcitur. Hec domus et kirica id est dominicalis
appellatur quia in ea dicatur dominorum servitus. Kyrios
dicitur dominus. Hec quoque domus dei vocatur quia in ea dominus adoratur.
Hec domus orationis appellatur quia in ea populus fidelium
ad orationem congregatur. Hec etiam aula dei nuncupatur
quia in ea convivium eterni regis celebratur. Hec quoque dicitur
oratorium quia locus est orationis fidelium. Hec et templum
quasi amplum tectum vocatur quia quieto populi in ea quasi
sub uno tectu coadunatur. Monasterium dicitur habi-
tatio monachorum a monas quod est unum vel solus et
sterion quod est habitans qui in solitudinibus habitantes.
Maiores ecclesie templa appellantur quasi ampla tecta,
huiusmodi minores vero capelle a caprearum pellibus nominantur.
Antiqui etenim nobiles ecclesias intimere de pelli-
bus suis habebant quas inde capellas vocabant — De capellanis
et earum custodes capellanos nominabant. Dicitur etiam

Capellam a cappa sancti Martini appellari quam reges
Francorum in preliis secum habebant et eam deferentes cap-
pellanos dicebant. Ideo autem ecclesia ad orientem
vertitur, ubi sol oritur, quia in eis sol iusticie adora-
tur et in oriente quasi paradysus mansio nostra esse predicatur. Ec-
clesia quoque ecclesia significatur quia in ea adsumitur (?) dei
populus congregatur. Domus hec super petram locatur et ecclesia
super Christum firmissima petra locatur. Quatuor parietibus
surgit in altum, ecclesia crescit quatuor ewangelistis
in altum virtutibus. Domus hec ex duris lapidibus
construitur et ecclesia ex fortibus in fide et operacione
colligitur. Lapides cemento conglutinantur et fideles
vinculo dilectionis compaginantur. Sanctuarium est
primitiva ecclesia de iudeis collecta. Anterior domus
ecclesia de gentibus ad fidem est conversa. Sanctuarium etiam
sunt degentes in contemplativa vita. Anterior domus
activa vita deo servientes. Per fenestras que tempe-
statem excludunt et lumen introducunt sunt doctores
predicatores et huiusmodi tegentes et defendentes
fidem Christi Ihesu et qui tenebris tempestatum scilicet hereticorum
obsistunt et lucem doctrine ecclesie infundunt. Colum-
ne que domum fulciunt sunt episcopi qui machinam ecclesie vi-
ta sua et exempla eorum recte in alta suspen-
dunt et elevant. Trabes que domum coniungunt sunt seculi
principes qui ecclesiam continendo muniunt. Tegule
tecti que ymbrem a domo repellunt sunt milites qui
ecclesiam a paganis et hostibus protegunt. Liquor picture
sunt exempla iustorum. Ecclesie representant ornatum morum.
Ob tres autem causas fit pictura. Primo quia est lay- depictura
corum lectura seu scriptura. Secunda ut domus dei tali
decore ornetur. Tercia ut priorum vita in memoriam
revocetur. Lumina que circa capita ymaginum
sanctorum in ecclesia in modum circuli depinguntur designant
quod lumine eterni splendoris coronati fruuntur. Ideo circa (?)
vero secundum formam rotundi scuti pinguntur, quia divina
protectione ut scuto muniuntur. Unde ipsi cantant
gratulabundi: Domine ut scuto bone voluntatis tue

Coronasti nos usus aut fores suspendi alegorice cepit
ubi moyses visa dni duos cherubin ex auro fecit
usus vero pingendi cortinas a salomone ex ordine
sumpsit qui varias celaturas in templo dni instituit
opus etiam candelabri et thuribuli alegorice cepit pa
vimentum quod pedibus calcatur est vulgus cuius labore ecclesia
sustentatur. Corpore de terra construcre sunt cultores
secretioris vite. Altare super quod sacrificatur est xpistus super
que sacrificium ecclesie acceptatur. Ideo corpora xpistianorum super
altare consistit quod ipsis mea reddens qui ex eo resistit
unum cum xpisto quasi vivi lapides unum efficitur. In altari
reliquie recluduntur quod in xpisto omnes thezauri sapientie
et scientie absconditi sunt. Super altare ipse posuit ymagines
sanctorum doctorum in eum confitentes qui pro xpisto passi leguntur.
Pelles et vestes quibus altare ornatur sunt confes
sores quorum xpistus operibus decoratur. Crux pro tres
causas in altari erigitur. Primum quod signum regis nostri
est in domo dei quod in regia urbe figitur signum regis
ut a militibus adoretur. 2º ut passio xpisti semper ecclesie
representat. 3º ut populus xpistianus carnem suam crucifigendo
vitiis et concupiscentiis xpistum imitetur. Vexilla
ideo eriguntur ut etiam tropheum xpisti jugiter me
moretur. Ciriatorium quod super altare est divini
tate xpisti designat quod humano genere se comitiat. Gradus
per quos ad altare ascenditur sunt virtutes per quas ad xpistum
pertingitur. Lavatorium quo iuxta altare manus lavatur
est misericordia fluens a xpisto quo homines in baptismo vel in penitentia
a sordibus peccati mundantur seu abluuntur. Pallia que
in ecclesia suspenduntur sunt miracula xpisti que in ecclesia le
guntur. Coopertum quod in altum suspenditur et in quo evangelium
legitur est perfectorum vita ad quam perfectis vel doctrina
pervenitur dum quis xpistum sequitur. Lumina in ecclesia
ampulle et lucerne in ea die noctuque lucentes de
signat quod ecclesia katholica cottidie sine intermissione
lumine et gratia spiritus sancti illustratur. Baptismus in ecclesia ce
lebratur quod homo denuo in spiritu per baptismum nascatur
alias non intraret in regnum dei ut beatus Johannes evangelista

Baptismus

clare testatur Quero quod legitur in actibus penthecostes
qualiter Salvator nychodemo misterium sibi dedo deducere
sacri baptismatis fontis Igitur baptisterium in ecclesia
collocatum designat etiam katholicam que est mater filiorum
eius scilicet omnium fidelium que cottidie et sine intermissione
sibi novos filios gignit scilicet per bonam fidem per bona opera
Unde Jacobus inquit fides sine operibus mortua est Et alibi
Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit ¶
Hostium abastando vel ascendendo de ostium quod in-
imicis obstat et aliis aditum introeundi [illegible] ad
Christum Ihesum qui per iustitiam obstans infidelibus quos
de domo sua arcet et expellit Et fidelibus aditum
quo in domum suam per fidem rectam introducit ubi eterna-
liter cum ipso gaudiosissime vivunt ¶ Chorus psal-
Chorus lentium a chorea canentium exordium sumpsit que
antiquitus primum ad ydolorum culturam instituit ut
videlicet deos et statum vite eorum laudaret de totis viri-
bus corporis quibus concinentium chori cantando
intelligi debeat firmamenti revolutio commanium
complexione Nam populus de mari rubro egressus
chorum duxisse de maria sorore eius cum tympano
precinuisse et david ante archa totis viribus sal-
tasse et cum hoc psalmos cecinisse legitur Et sa-
lomon circa altare cantores instituisse de Cho-
rus de concordia canentium sive corona ministra-
tium | Olim namque in modum corone circa ara-
cantantes stabant ¶ Cancelli in quibus sermo divinus
Cancellu vel festa sanctorum populo pronunciantur ancillas maiores
in domo eius celestis designant ¶ Corona in templo
salomonis suspendebatur que fuit ex auro et ar-
gento et ere et ferro Aurum sunt sapientia lucentes
Argentum eloquia utentes Es in doctrina celesti
No dulciter consonantes | Ferrum vitia domantes Cir-
cres in circulo corone sunt scripture sacre etiam
innuentes | lucerne eius sunt homines bonis actibus
lucentes Aurum est nitens Argentum vigiles Es
gtinentes Ferrum cingulo fulgentes Gemme
in corona coruscantes sunt quique in virtutibus

rutilantes Metalla signe ex tanta adornatu co-
rone sumitur et celesti tannino ignibus et tribu-
lacionibus probati Cathena que coronam in altum continet
est spes qua eciam a terrenis ad celestia suspendi-
mur Supremus titulus tu corona inenitur est deus
a quo tanta continentur Digna que nunc pro campanas
dantur olim pro turbas dabantur Habet vasa prima
in nola ciuitate campanie regionis sicut in tanta
Vnde et sic dicta maiora quippe et vasa dicuntur
campane a campania regione minora vero
nole vocantur a nola ciuitate Campane predicatores
significant qui primum adecciam quocunt Sonus est
predicacio eorum predicatorum Vnde psalmista In omnem terram
exiuit sonus eorum etc Ex ere sunt fusa que e dura
Sonus predicatorum durus est quo ad peccatores que eis
sonat ad aures primaz que dura est scientia dura
que docet virtutibus sunt seuera Ideo autem in modum va-
sorum fuerint que predicatores vasa sunt spes sunt Tuerez
vel iuga in quibus campane suspense sonant sunt
due leges quibus predicatores a terrenis ad cele-
stia suspensa regnum dei predicando consonant
Plectel in quibus dependent campane in iugis
sit ex ferro quod est durum et ferri omnia durant et liga-
do domat est lingua predicatorum que omnia aduersa
quo ad salutem anime et eterne vite domat et vin-
culando superat Cimacula et tormina volgariter die glog
gen oris que in iugum pendens postea inboluunt est non
aliud scilicet designando ad moderatio predicatorum
qua lingua eorum de separatur Funes per quos campane
mouentur ad sonandum Dacium scriptura designat
eximitus sentenciis contextam quod predicatores mo-
uentur ad predicandum Funis a ligno scilicet a brachio
ligneo campane descendit Sibi et sacra scriptura
a ligno scilicet a brachiis sancte crucis domine passionis
descendit lignum a superioribus continetur quod crux et
passio christi apertius ante predicatur et ewangelium legi
inmittitur et Apostolica doctrina prophetis contexitur
Sacerdos funem apprehendit dum scripturam sa-

Nō abere de campanis

No.

.ta

docentia bona opera agit Funis enim sursum trahit dum
scriptura cum contemplatione suspendit Funis ipsum de
orsum trahit dum contemplatione ad activam vitam
descendit Ex tactu motionis campana sonat quia ex
bona operatione predicatio intonat Non autem sine
causa gallus super campanile ponitur Gallus enim dor
mientes excitat et per horas admonet presbyter qui est gallus
dei ut per campanam dormientes excitet ad matuti
nas Ecclesia sexus virilis in australi parte stat de
signat quod fortiores sunt mulieribus in fide ardore
spiritus sancti fervidi prelati sunt debeant qui estum temporum
mundi ferre valeant Femine vero in boreali parte
stant demonstrantes quod fragiliores adhuc esse de
beant qui estum temptationis ferre negant Mulieres
etiam post partum non intrant ecclesiam quia immundos in peccatis
existentes a templo excludi designat propter designatorem
in multis locis menstruate vel viris coniuncte sicut mulie
res foris etiam stare solent et abhoc penitentes
etiam intrare non debent nisi post ablutionem sive dumpti
id est post quam absolvuntur a presbyteris Linus papa a sancto petro or
dinatus et coadiutore petri sedit annis xij et passus
est sub nequissimo Nerone imperatore hic linus iubente
beato petro constituit ut mulieres velato capite sint
in ecclesia Et hoc propter tres causas Prima est quod mulieres sunt
de capitulo dyaboli ne lascivis earum crinibus iuvenum al
liciantur Secunda ne forte quedam illarum ob pulchritudinem
capillorum superbia eleventur quedam vero ne obsedi
tatem et deformitatem crinium vel capitis in fremitate
deturpentur Tertia causa est ut reatus originalis om
nis qui per mulierem primitus evenit ad memoriam re
vocetur Judex quippe malorum est vel sacerdos
eius vicarius ante sacerdotem quoque se mulier debet valde
reatum velare et tanti mali sibi conscia coram judice
se celare Unde apostolus ut mulieres velate sint
propter angelos id est sacerdotes in ecclesia et non permittitur loqui
eis id est publice alloqui et nobis etiam non licet loqui in ecclesia
nisi in ymnis et psalmis canticis spiritualibus et orare
ut fugiamus celestibus Cymiterium de mortuorum
dormitorium est crimen? vetustum quod sit sepultorum mortuorum

Utero baptismatis xps genuit Ita p[ost]modu[m] carne
mortuus eterno filio ꝯiungens eterne vite reddit
Fuit q[uo]q[ue] i[n] modu[m] crucis fuit post in eccl[es]ie mundo crucifi-
xere ostendit Qui aut[em] rotunde i[n] modu[m] circuli fuit
etiam circuitu[m] orbis circulu[m] corone eternitatis p[re]di-
lectorum ꝯstrui ondit Claustralis ꝯstructio iuxta mo-
nasteriu[m] e[st] p[ro]pter porticum salomonis ꝯstructo
apud templu[m] in quo ap[osto]li omnes vnanimiter ꝯma-
nebant et i[n] templo ad orationem querebant et multitudinis
credentiu[m] cor vnu[m] a[n]i[m]a vna erat et o[mn]ia co[mmun]ia
habebant Ordinis hanc p[re]figuratorum religiosi in claustro
degunt sue vocant die nocteq[ue] in monasterio
ad dei s[er]uitiu[m] conueniunt Fons in hoc loco voluptatis
e[st] i[n] monasterio fons baptismatis Lignu[m] vite i[n]
paradyso e[st] corpus d[omi]ni in eccl[es]ia reseruatu[m] Cetere arbores
fructifere sunt libri sacre scripture vt q[uo]d i[n] superna
p[at]ria omnes electi vnu[m] cor et a[n]i[m]am vna[m] i[n] dilectione
habebunt et o[mn]ia co[mmun]ia possidebunt q[uia] vnusquisq[ue] q[uo]d ipse
minus h[abe]t in aliis h[ab]ebit vbi deus o[mn]ia i[n] o[mn]ibus erit
In claustro singuli singula loca s[e]c[un]d[u]m ordinem tenet
et i[n] paradyso singuli singulas mansiones s[e]c[un]d[u]m merita
recipient Vnde d[omin]us p[ro]missionem in [illegible] In domo
patris mei multe mansiones sunt ad q[ua]s domum ipse nos
inducat Qui i[n] celis cu[m] p[at]re et s[an]c[t]o sp[irit]u sine fine
viuit et regnat p[er] infinita seculorum s[e]c[u]la Amen etc.

Nota de modo ꝯsecrandi ecclesias Et [illegible] quid significet consecratio sequitur.

Ecclesie dedicatio xpi e[st] nuptialis copulatio
Ep[iscop]us qui ea[m] ꝯsecrat e[st] xps qui ea[m] de viuis
lapidibus ꝯstruit Ep[iscop]us fonte[m] in atrio bndicat et
i[n] circuitu aspergit q[uia] xps fonte[m] baptismatis in iudea
ꝯstituit et in circuitu mundi omnes gentes eo ablui
imperauit Domus enim ꝯsecranda e[st] gentilitas dei
ignara et p[er]fidie reprehensibilis inclusa In domo ꝯ-
secranda duodecim candele i[n] circuitu accense ea[m]